

Fagplan – Samfunnsmedisin

Generelt

I studiet vil dere få høre mye om hvordan biologiske forhold og individuelle valg påvirker helse og sykdom. Men både de valgene hver enkelt tar, og helsa til hver og en av oss, er i enda større grad et produkt av hvilket samfunn vi lever i. Samfunnsmedisin gir studentene et innblikk i hvordan samfunnsmessige faktorer påvirker befolkningens helse, både i et lokalt, nasjonalt og globalt perspektiv.

Både befolkningens sammensetning og sykdomspanoramaet har endret seg dramatisk gjennom de siste generasjoner. I fremtiden vil vi få stadig flere eldre, og stadig flere som lever med kronisk sykdom, gjerne mange av dem samtidig (komorbiditet). Globaliseringen skaper nye former for helseproblemer. I den vestlige verden er stadig fler bekymret for sin egen helse, og vi ser en vridning av helsesøkning fra den akutt syke til den bekymrede friske (the worried well). Legerollen har vært i stor endring og pasientene krever og har rett til å være med å ta beslutninger. Endelig er velferdsstaten, selve bærebjelken i det norske helsevesen, av ulike grunner under press.

Til sammen krever denne utviklingen leger med samfunnsmedisinsk kompetanse, som er i stand til å se enkeltpasienten i en større sammenheng, som har kunnskap om forebygging og om komplekse sammenhenger mellom sykdom og helse, og som kan delta i samfunnsdebatten om hvilken retning norsk medisin skal ta. De må også ha utviklet ferdigheter i å ta beslutninger i samarbeid med pasienter og annet helsepersonell, og til å tenke helhetlig.

Vår ambisjon er at dere studenter etter endt studium, uansett hvor dere måtte havne, har tilegnet dere et «samfunnsmedisinsk blikk», som gjør dere i stand til å analysere samfunnsmedisinske aspekter ved et gitt helseproblem, at dere kan utforme tiltak for å kunne gjøre noe med det, og at dere kritisk kan vurdere fordeler og ulemper ved det.

I samfunnsmedisin er vi ofte mer opptatt av *hvordan* dere drøfter en problemstilling enn hvilket svar dere kommer frem til. Men uten faktakunnskaper blir det ingen god drøfting – da blir det synsing som ikke gjør seg godt på eksamen. Klinikken er full av utfordringer det ikke finnes klare svar på, og vi mener derfor det å drøfte godt er en viktig ferdighet for alle leger, uansett om dere skal virke som klinikere eller som premissleverandører til byråkrater og politikere. Det er derfor et selvstendig mål for oss at dere blir gode til å drøfte en problemstilling.

Vi har undervisning i modul 1, modul 5, modul 7 og modul 8. Modul 7 er den modul der samfunnsmedisin er sterkest representert, og der vil trådene samles. Til eksamen i den modulen må dere være forberedt på å testes i stoff som er undervist også i de tidligere modulene.

En siste ting: Vi vil svært gjerne gjøre undervisningen vår bedre og bruker regelmessig studenter til det formål. Er det noen som har lyst til å bidra til dette så ta kontakt med

undervisningsleder Anne på ahlie@medisin.uio.no. Hun tar også i mot all form for strukturert eller ustrukturert ris og ros.

Modul 1

I modul 1 får studentene en introduksjon til grunnleggende begreper og temaer innen samfunnsmedisin. Her får dere kjennskap til samfunnsmedisinske begreper og metoder knyttet til forekomst, sykdomsårsaker, diagnostikk, forebygging, behandling, prognose, pasienterfaringer, sykkelighet, dødelighet og risiko for sykdom. Gjennom forelesninger og studentaktiviserende undervisning skal studentene gjennomgå temaer som sykdomsutvikling nasjonalt og globalt, sosiale ulikheter i helse, medikalisering og overbehandling, samfunnsmedisinske metoder og forskningsdesign, og helsetjenestens oppbygning.

Ved fullført undervisning skal studentene ha innsikt i helse og sykdom på gruppenivå, og ha innledende kjennskap til samfunnsmedisinske begreper og metoder. Undervisningen skal bidra til å fremme en helhetsforståelse av hvordan samfunnsmessige forhold i samspill med biologiske faktorer og helsetjenestens organisering påvirker befolkningens helse.

Gruppeoppgaver

Følgende temaer vil bli belyst gjennom gruppeoppgaver under denne modulen

- «Ulikheter i helse», som introduserer studentene for sosiale ulikheter i helse, de vanligste forklaringsmodeller, og skal motivere studentene til å reflektere rundt legers rolle i å motvirke ulikheter i helse
- «medisinsk humaniora», som gir en liten smakebit på dette tverrfaglige feltet, som inkluderer humaniora (litteraturvitenskap, filosofi, historie), samfunnsvitenskap (antropologi, sosiologi) og kunst (litteratur, film, foto).
- «Syk eller frisk?», som tematiserer de ofte flytende overganger mellom syk og frisk, og utfordringene knyttet til medikalisering og overbehandling,
- «Hvordan finne ut hvorfor noen blir syke», hvor studentene skal trene på å beregne grunnleggende epidemiologiske mål for sykdom og dødelighet
- «Fedme» - gruppearbeid i samarbeid med ernæring, som drøfter ulike lokale og globale aspekter ved den såkalte fedmeepidemien.
- «Fedme» - gruppearbeid i samarbeid med statistikk

Modul 5

Samfunnsmedisinundervisningen i modul 5 har to hovedtemaer: sosialmedisin og helsejuss. Her legger vi vekt på hvordan sosiale faktorer som marginalisering, stigmatisering og diskriminering påvirker helsa til spesielt utsatte grupper. Studentene får møte mennesker som selv har erfart rusavhengighet og de får prøve seg på å samarbeide med pasienter og annet helsepersonell i behandlingen. Videre gir semesteret en innføring i juridisk tenkemåte, og

kunnskap om lover av betydning for utøvelsen av legeyrket. Undervisningen består av gruppearbeid og forelesninger, samt følgende to obligatoriske smågrupper og en frivillig praksisordning i klinisk rusmedisin:

Simulering av ansvarsgruppemøte

Ansvarsgruppemøte er en tverrfaglig samarbeidsgruppe i primærhelsetjenesten rundt en person med langvarige og kompliserte helseplager, som består av pasient/bruker og ulike fagpersoner som har kontakt med pasient/bruker. En av studentene i smågruppen spiller fastlege, mens resten av deltagerne i gruppa spiller seg selv (vi har med brukere fra brukerorganisasjoner i rusfeltet, ansatte i Oslo NAV og ansatte i Tverrfaglig spesialisert rusbehandling, TSB, OuS. Målet er at studenten skal lære seg å virke i et ansvarsgruppemøte, bli drillet i samhandling med de involverte helsepersonell, og legge til rette for brukermedvirkning gjennom arbeidet med å utarbeide koordinerte tjenester på pasientens premisser i form av en individuell plan. Møtet vil også hjelpe studentene i å håndtere den konflikt som kan oppstå mellom prinsippet om brukermedvirkning og kravet om medisinsk forsvarlig praksis. Alle studenter skal etter møtet lage utkast til en Individuell Plan for brukeren i det aktuelle møtet og må derfor passe på å ta notater underveis! Dette er et obligatorisk arbeidskrav.

Møte med ruspasient

I denne smågruppeundervisningen får studentene møte en pasient med erfaring med alkoholavhengighet som har sagt seg villig til å dele sine erfaringer. Vi vil få høre hvordan avhengigheten påvirket livet deres, deres relasjoner til andre, deres forhold til helsevesenet, og deres opplevelse av stigmatisering og marginalisering,

Fordi alle disse prosjektene involverer brukere/pasienter og helsepersonell som gir av sin tid og deler sine erfaringer er det obligatorisk oppmøte på disse to.

I tillegg har vi et helt nytt praksistilbud til studentene i modul 5:

Praksis i lavterskelinstitusjon

Studentene får komme til ulike lavterskelinstitusjoner og treffe aktive rusavhengige sammen med helsepersonell. I disse gruppene blir det et spesielt fokus på somatiske lidelser hos rusavhengige, men det er også en anledning til å treffe personer med et pågående rusproblem.

Modul 6

I samfunnsmedisinundervisningen i denne modulen får studentene en introduksjon til fagområdet global helse. Studentene vil få en forståelse av hvordan sykdomsbyrden av ulike sykdommer fordeler seg globalt, men også for de underliggende sosiale og politiske determinantene som bidrar til ulikheter i helse både mellom ulike land og innenfor hvert enkelt land og hvordan globaliseringen påvirker disse determinantene. Modulen gir også en

introduksjon til de ulike internasjonale institusjonene som arbeider med global helse. Etter endt modul skal studentene være i stand til å drøfte styrker og svakheter ved de viktigste strategiene for å møte globale helseutfordringer.

Studentoppgave

I starten av modulen vil studentene få velge en gruppeoppgave som de skal arbeide. Oppgavene vil presenteres på 3 fellesseminarer i samarbeid med andre fag i modulen

- «Child health in a global perspective» i samarbeid med pediatri og samfunnsmedisin.
- «Reproductive health in a global perspective» i samarbeid med gynekologi og obstetikk.
- «Vaccination and infection control in a global perspective» i samarbeid med allmennmedisin og farmakologi

I tillegg er det i modulen seminarer om

- «Political and social determinants of health»
- «Models for understanding the global burden of disease and prioritization of resources»
- «Global strategies and actors to improve global health»

Modul 7

I modul 7 er samfunnsmedisin det største faget. I denne modulen skal studentene få et innblikk i hvordan helsetjenesten fungerer på alle nivåer, fra lavterskelinstitusjoner til spesialisthelsetjenesten, både gjennom teori og praksis. 12 uker av modulen er studentene i praksis, seks av ukene i spesialisthelsetjenesten, og seks av ukene i primærhelsetjenesten. To av disse 12 ukene er viet samfunnsmedisinsk praksis.

Studentene skal etter å ha gjennomgått denne modulen vite hvordan helsevesenets er bygget opp, hvilke ansvarsforhold de ulike institusjonene inngår i, og kunne drøfte fordeler og ulemper ved ulike måter å organisere helsevesenet på. I denne modulen bygger vi videre på tidligere kunnskaper og ferdigheter: studentene skal kunne gjenkjenne og analysere samfunnsmedisinske årsaker og mulige forebyggende tiltak ved et gitt helseproblem. De skal kunne redegjøre for ulike forklaringer på sosial ulikhet i helse, og identifisere måter leger kan bidra til å motvirke slike ulikheter. Studentene skal kunne redegjøre for ulike velferdsordninger, og deres betydning i å forebygge sykdom og motvirke sosiale helseforskjeller.

Studentene skal også kjenne til de vanligste prinsipper og fremgangsmåter i ulike typer helsekartlegging, og identifisere oppgaver av samfunnsmedisinsk art på alle nivåer av helsetjenesten. De skal også kunne redegjøre for hvordan epidemiologisk data brukes for å planlegge og utføre forebyggende helsearbeid og samfunnsmedisinske tiltak. I eksamen i modul 7 kan vi teste stoff som er undervist i tidligere moduler.

Modul 8

I modul 8 skal studentene forberedes på hvordan samfunnsmedisinsk kunnskap kan integreres i deres fremtidige kliniske arbeid. Gjennom samarbeid med ulike andre fag i modulen, vil ulike aspekter av samfunnsmedisin kaste lys over kliniske problemstillinger. Vi vil blant annet samarbeide med klinikere i seminarer og gruppearbeid om antibiotikaresistens, aldring, død, fedme, usikkerhet og prioritering.